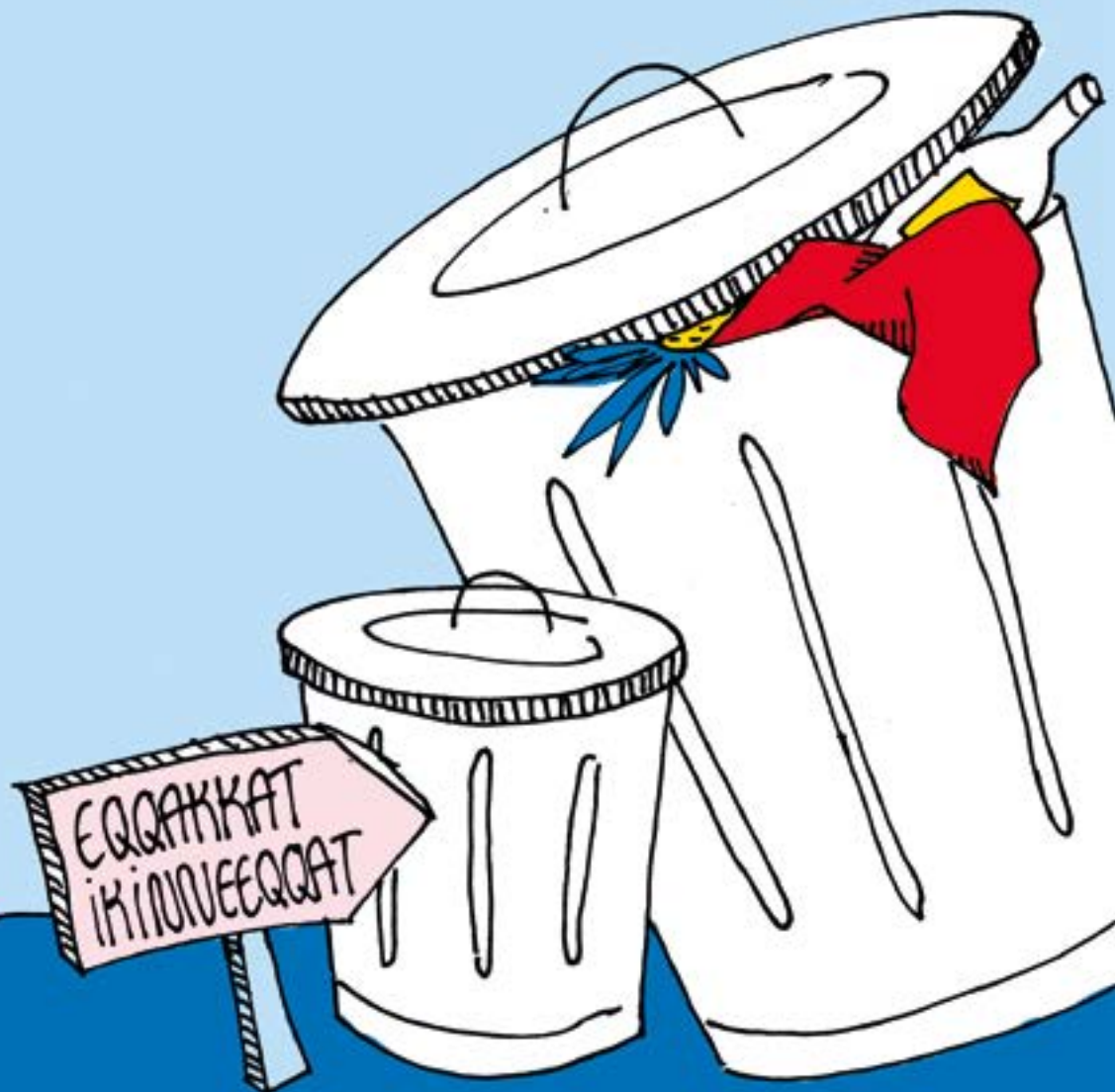

Nunani Avannarlerni
Ministerit Siunnersuisoqatigii

Eqqakkat sissueriartuaarlugit

Atuartut atuagaat

Eqqakkat sissuertiartuaarlugit – Atuartut atuagaat

Tomas Sander Poulsen, Charlotte Anja Gylling, Søren Breiting

ANP 2018:732

ISBN 978-92-893-5448-6 (PRINT)

ISBN 978-92-893-5449-3 (PDF)

ISBN 978-92-893-5450-9 (EPUB)

<http://dx.doi.org/10.6027/ANP2018-732>

© Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisooqatigiit 2018

Ilusilersornera: Agnete Schepelern

Assiliartassanik titartaasoq: Mette Falk

Nunat Avannarliit suleqatigiinnerat

Nunat Avannarliit suleqatigiinnerat tassaavoq nunarsuarmi nunap ilaani suleqa-tigeeriaatsit annerpaat ilaat. Suleqatigiinnermi ilaapput Danmark, Finland, Island, Norge aamma Sverige, kiisalu Savalimmiut, Kalaallit Nunaat aamma Åland.

Nunat Avannarliit suleqatigiinnerat naalakkersuinikkut, aningaasaqarnikkut kultureqanikkullu tunngaveqarpoq, tassaallunilu Europami aamma nunat tama-laani suleqatigiinnermi pingaarutilittut ilaasoq. Nunat Avannarlerni ataatsimoornerup Europami nukittuumi Nunat Avannarliit nukittoq sulissutigaa.

Nunat Avannarliit suleqatigiinnerisa silarsuarmi avatangiisumi nunat avannarliit nunallu ilaani soqutigisarisaat naleqartitallu nukittorsarnissaat kissaatigaat. Nunat akornanni ataatsimoorussatut naleqartitaa tassaapput nunarsuarmi nunap ilaani nutaalior-nerpaatut unammillersinnaallu arnerpaatullu Nunat Avannarliit inissisimaffigisaannik nukit-torsaaqataasut.

Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisooqatigiit

Nordens Hus

Ved Stranden 18

1061 København K

www.norden.org

Nunani avannarlerniit naqitat uunga aaneqassapput:

www.norden.org/da/publikationer

HEJ

**Suut eqqartarnerlugit eqqarsaatigisarpigit?
Ukiumilu ataatsimi eqqakkat
qanormita amerlatigaat?**

**Ullormut 1,6 kg missaat eqqartarlugit
naatsorsuutigissagutsigu, ukiumilu
ataatsimi ullut 365-iullutik, inuk ataaseq
ukiumut 600 kg-ngajannik eqqaasassasoq
naatsorsorsinnaavarput. Inuppassuugutta,
soorlu klassimi ataatsimi, eqqakkat
amerlasuupilussuulerput.**

**Eqqakkat ilai immaqa uffa
atoqqissinnaagaluartut?**

**Quppersakkami uani atisanit, nerisanit
elektronikkimillu eqqakkat pinngortussat
qanoq pinaveersaartinnissai pillugit
suliassarpassuaqarpoq pissanganartunik.**

Nuannisaarina!

Nunani Avannarlerni

Ministerit Siunnersuisoqatigiivi

Imarisai

7 Eqqakkat sissueriartuaarlugit

Suliassaq 1 **Immiartorfimmut ataatsimut isumalluutit atukkat**

Suliassaq 2 **Eqqakkat pinngortinnaveersaarnerat suua?**

17 Atisat

Suliassaq 3 **T-shirti qanoq sanasarpaat?**

Suliassaq 4 **Atisat atasinnaassusaat qanoq sivitsorneqartarpa?**

Suliassaq 5 **Suliniummik nassaarit**

27 Nerisassat

Suliassaq 6 **Qaqugukkut nerisassat eqqartarpat?**

Suliassaq 7 **Pisiniarfissuarmit nerisassat qanoq annertutigisut eqqarneqartarpat?**

35 Elektronikki

Suliassaq 8 **Elektronikkip atortussiat sorliit imarinerai, atoreeraangallu qanoq pisarneri misissukkit**

Suliassaq 9 **Elektronikkimik atugaqaraanni eqqagassat pinngornerisa qanoq pinaveersaartissinnaaneri**

Eqqakkat sissueriartuaarlugit

Suliassaq 1

Suliassaq 2

Suliassaq 1

Immiartorfimmut ataatsimut isumalluutit atukkat

Immiartorfimmut ataatsimut isumalluutit atukkat

Syltetøji pisiarigutsigu tassunga isumalluutit atorsimasarput. Aammali puuanut isumalluutit assigiinngitsut atorsimasarput.

Isumalluutit tassaapput atortussat assigiinngitsunik sanasoqartillugu atorineqartartut. Sumi tamaani avatangiisissinni atortunut tamanut isumalluutit atorineqarsimapput.

Isumalluutit tamangajammik nunarsuarmit pineqartarput. Ilaat sanaqqinneqarsinnaapput – assersuutigalugu orpiit naatinneqarsinnaapput, taamaallillunilu pequsiassanut qisummik annertuermik pissarsisoqartarpoq.

Isumalluuteqarporli sanaqqinneqarsinnaanngitsunik, imaluunniit nukissapilussuarmik pisariaqartitsisunik. Assersuutigalugu sioqqat igalaaminiliornissamut atorineqartartut, aammalu syltetøjip puuata matussaanut savimineq.

Suliarisassaq

Syltetøjip puukua, assingusorluunniit matulik misissoruk. Atortut sorliit atugaasimanersut erseqqinnerusumik paasiniauk.

Ataatsimoorlusi makku oqaluserisigit:
Atukkat assigiinngitsut sunik piginnaaneqarpat?
Tassaappat manngertut, aqitsut, akimut ersitsut, atasinnaasut, ussittut, naqitsinermik immigas-saqqissut, inissilluagassaqqissut, piiagassaqqissut?

- Atortunut ataasiakkaanut tamanut taassuminnga atortussarpiaq sooq atugaava?
- Atortut allat atorineqarsinnaassappat?
- Atortunik taakkuninnga sooq atuisimasoqarsoraasiuk?
- Immiartorfimmiissimasumut, aamma immiartorfiup puuatalu tamarmiusup tassunga qanoq naleqqussakkatut atuunna qanoq isumaliutigaasiuk?
- Suliffissuarmut tunisassialiortumut suna pingaaruteqartuua?
- Nioqqutissiamik tunisaqartussamut pisiniarfissuarmut imaluunniit pisiniartitsisumut tamanna qanoq pingaaruteqartuua?
- Nioqqutissanik assigiinnik assigiinngitsunik poortukkanik toqqaassaguit suna pingaaruteqartutut isigaajuk?
- Immiartorfimmut matuanullu atortunut ataasiakkaanut atortussap suminngaanneersuunera paasiniauk.

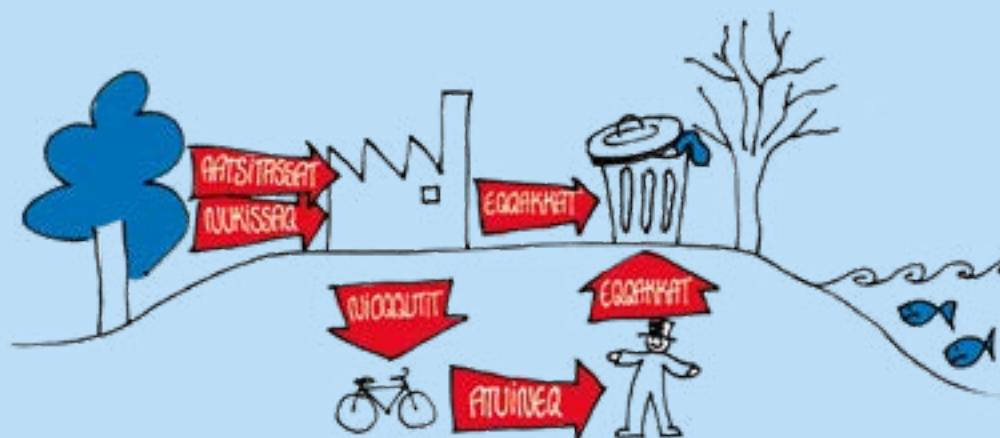
Syltetøjip puuani ataasiakkaat atorineqaaqqissinnaaneri misissukkit? Inerniliussatit rækkinut marlunnut immikkoortillugit allakkit: Atortut atoaqqissinnaasat, aamma atortut atoaqqissinnaanngisat. Aamma syltetøjip puuanik qanoq atueqaaqqissinnaanermut isumassarsiat tulleriarlugit allattukkit.

Aamma puuata matuatalu tunisassiarineranut isumalluutit allat sorliit atortariaqarsimaneri eqqarsaatigikkit.

Qanga puussat taama ittut arlallit toqqussavaat, aammalu syltetøjinit allanullu igaffimmi toqqortassatut sanaanut atortassallugit.

- Soormita immaqa taamaakkunnaarpa?
- Ilissi puut taama ittut angerlarsimaffissinni qanoq pisarpisigit?

Atoreelugulu igillugulu kultureqarneq

Klassimi makku oqaluuserisigit

- Syltetøjnut, ammassassuarnut il.il. atussallugit suut pitsaassanasoraasigit?
- Immiartorfinnik taama ittunik pitsaanerusemik qanoq atuisoqarsinnaaneranut isumassarsiaqarpisi?
- Angerlarsimaffinnit ataasiakkaanit immiartorfiit taama ittut suli amerliartuinnartut pissarsiarigaanni suna pingaartuusoraasiuk?
- Taamatut tunisassianik sanaartornerni avatangiisini annertuunik ajornartorsiuteqalinnginnissaanut suliffissuit iliuuseqarsinnaappat?
- Uagut taama ittunik pisiaqartartut taakkuningga ajornartorsiuteqalinnginnissaat iliuuseqarfigisinnaavarput? Eqqakkat atugassanut nutaanut isumalluutinngortinnissaanut qanoq iliortoqarsinnaaneranut isumassarsiaqarpisi?
- Immiartorfiit misissukkasi isumaliutigalugit aallartissinnaavusi.

Ilisimaviuk

Atoqqiinnermut aamma atueqqinnermut assigiinngissutit:

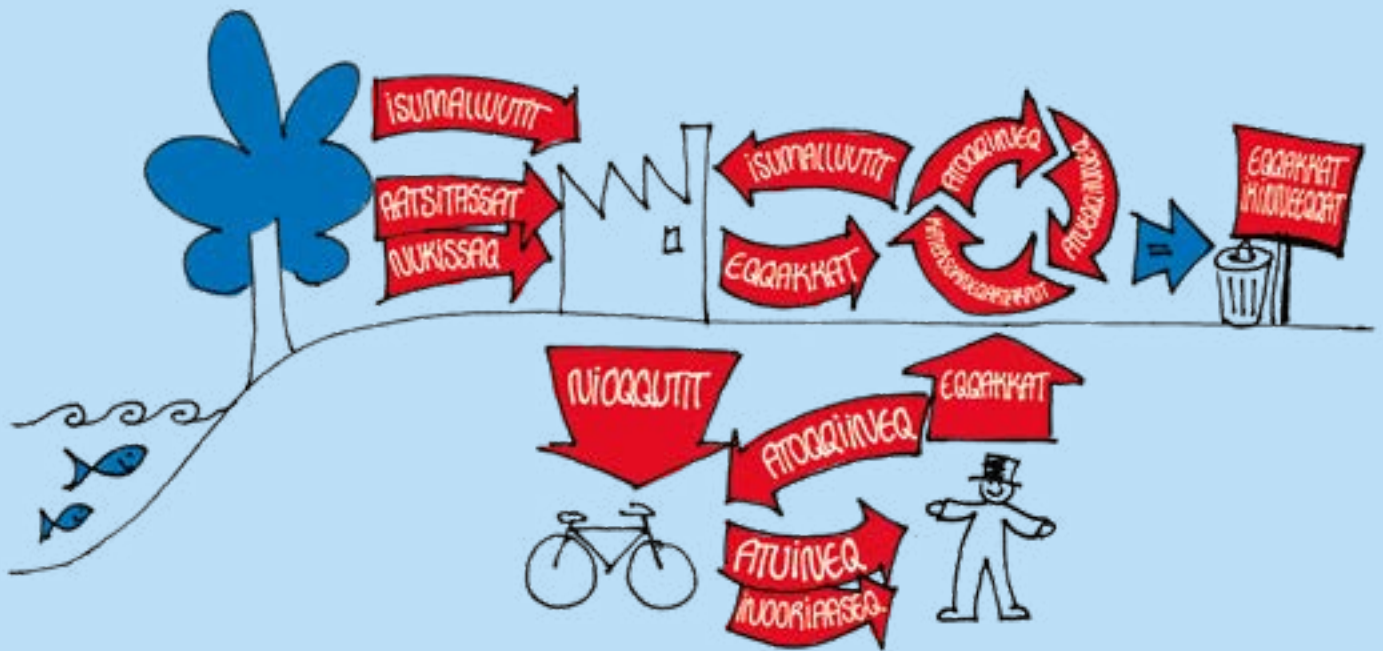
- Atoqqiineq isumaqarpoq pigisamik ataatsimik siunertap assinganut ataasiaannarani atuineq.
- Atueqqinneq isumaqarpoq pigisamit atortussanik pigisamik allamik nutaamik sananissamut atuineq.

Isumaliutigisimaviuk

Nutaamik pisiaqartarneq pigisanillu amerlasuunik atuisarneq amerlasuut inooriasigilersimavaat. Taasarpaat 'atoreerlugulu igillugulu kultureqarneq'.

Pigisarpasuit atoreerlugillu eqqaavimmut igiinnartarutsigit eqqakkat amerliartuinnassapput. Maani, aammali nioqqutissap sananeqarfiani.

Piujartitsisumik atuineq

Ilisimaviuk piujartitsineq ilaatigut makkuninnga isumaqartoq:

- erngup nukissallu sipaarneri
- sapinngisamik annikinnerpaanik eqqagassaqalerneq
- sapinngisamik annikinnerpaamik pinngortitap avatangiisillu ajoquserneri

Piujartitsinerup killup tungaa pissagaanni oqartoqarsinnaavoq isumalluutit atajuartussaangitsut nungullugit atornerisigut pinngortitamik 'asiutitsisoqartoq'.

Aatsitassat

Aatsitassat tassaapput pinngortitami atortussiat, pigisanik sananermut nerisassiornermullu atorsinnaasagut.

- Aatsitassat aamma tassaapput isumalluutit.
- Aatsitassat nioqqutissanik assigiinngitsunik sanaartornermut atortarpagut. Assersuutigalugu plastikkiliornermut uulia atortarparput.
- Aatsitassarpassuit pinngorteqqinneqarsinnaangillat. Uulia nutaaq pilarissagaanni piffissapilussuaq atussaaq. Uulia ullumikkut atugarput nunap iluani ukiut millionilippassuit uninngasimavoq!

Isumalluutit

Isumalluutit tassaapput atortussat aatsitassallu pissarsiarineqarsinnaallutillu atugarineqarsinnaasut amerlassusaat. Isumalluutit marlunnut immikkoortinneqarsinnaapput:

→ Isumalluutit atajuartut. Tassaapput pinngortinneqarsinnaajuartutut isumalluutit, soorlu qisuk (orpik), naasut, nerisassat nukissarlu atajuartuq.

→ Isumalluutit atajuartuunngitsut. Tassaapput atortussat nunami annikitsuinnarmik annertussuseqarlutik nassaassaasut, soorlu aamaruutissaq aamma uulia.

Eqqakkat aamma tassaapput isumalluutit, tassalu atoqqinneqarpata imaluunniit atueqqittoqarpata. Isumalluummut atoqqinneqarsinnaasumut assersuutit ilaat tassaavoq puiaasaq, soorlu saftevandimik nutaamik immerneqarsinnaasoq. Puiaasaq tamakkununnga eqqakkat puuannut igikkutsigu igalaaminermik atueqqittoqarsinnaavoq, tassannga puiaasanik immiartorfinnillu nutaanik sanaartortoqarluni. Nutaarlunarmik igalaaminiliornermi sioqqat aatsitassatut atorineqartarput.

Ilisimaviuk

Pigisarpasuit atorlugillu eqqaavimmuut igiinnartarutsigit eqqakkat amerliartuinnassapput. Maani, aammali nioqqutissap suliarineqarfiani.

Ataatsimik sanaartorneq	Isumalluutiniq atuineq una nassataraa
T-shirt	3 kg
Qarliit/koorput	7 kg
Skaut ammit	31 kg
Cykeli	380 kg
Qarasaasiaq angallattagaq	442 kg
DVD-mik nipilersuut	1.714 kg
Nillataartitsivik qerititsivittalik	2.159 kg
TV	2.500 kg miss.

Ilisimaviuk

Tinguaqqat puunit 333-nit alumiiniumik nutaamik cykeliliorneqarsinnaavoq.

Isumaliutigisimaviuk

Igiinnartakkatsinnit eqqagarpasuit atoqqissinnaaneri.

Suliassaq 2

Eqqakkat pinngortinna-veersaarnerat suua?

Aallarniut

Eqqakkanik katersillaqqillutalu isumaginnilluarta-raluarluta eqqakkat avatangiisinik artukkiipput. Taamaattumik eqqakkat pinngortinnissaat pina-veersaarsinnaagutsigu pitsaanerpaassaaq.

Ullumikkut eqqakkat pinngortinnaveersaarnerat pillugu assut oqallittoqarpoq. Tassunga assersuut tassaavoq atisanik atoriikkanik pisiortorneq, tassaalluni atisanik atoqqiinertut ittoq.

Suliassaq

Angerlarsimaffissinni suut eqqartarneri paasi-niarsigit. Angajoqqaavit suut eqqartarpat? Illit nammineq suut eqqartarpigut?

Aamma nunarsuup sinnerani inuit eqqaavimmut suut igiinnartarneraat takorloorsinnaavat.

Nunarsuarmi tamarmi inuit amerlassusaasa allanngoriartorneranut ilusiliaq una misissoruk.

Ullumikkut inuit 7 milliardit missaanniippugut, tassalu Nunarsuarmi inuuvugut 7.000.000.000-it.

Nunarsuarmi inuit amerlassusaat ullumikkumut naleqqiullugu affaannaanerannit ukiut qassit qaangiuppat? Allatut oqaatigalugu nunarsuarmi inuit 3.5 milliardiunitsinnit ukiut qassit qaangiuppat?

Nunat Avannarlerni nammineq atugarisagut eqqakkagullu eqqarsaatigigutsigit nunarsuup sinnerata eqqarsaatiginissaa aamma isumatu-saarneruvoq.

Nunarsuarmi innuttaasut amerliartornerat eqqakkanik pinngortitsinermit qanoq sunniuteqassanasoraasiuk?

Inuit tamarmik nerisassat, ineqarnissaq, ilinnia-gaarneq, aamma peqqissutsimut ikiorneqarnis-saq pisariaqartippaat.

Aammali akissaqaleraangamik sunik allanik pisari-aqartitsisarlutik isumaqartarput.

Pigineqarsinnaasoq ataaseq nunarsuarmi inup-passuarnit pigerusunneqartoq eqqarsaatigisiuk – immaqa ilissi nammineq pigereerparsi?

Pigineqarsinnaasup toqqakkavit qanoq pisarnera titartaruk, sananeqarneranit atorneqalernissaanut.

Isumaliutigikkut:

→ Pigisag qanoq sananeqartarpa?

→ Sananeqarnissaanut aatsitassat atortussallu sorliit atorneqarpat?

→ Atortussiammita sorliit nunani allani pissarsiariniarneqartarpat?

→ Sumi eqqakkat pinngorpat?

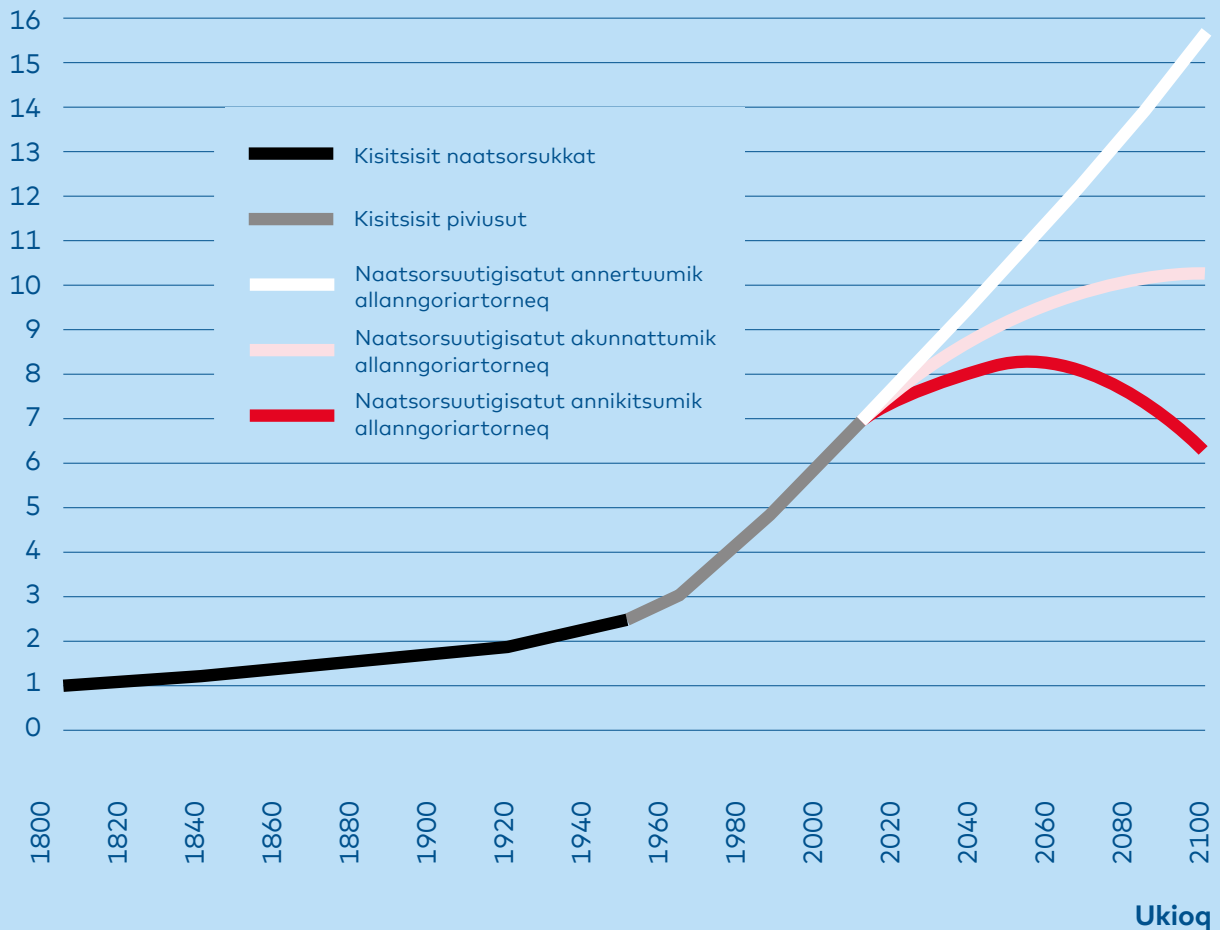
Pigisamut toqqakkassinnut naleqqiullugu qanoq eqqakkanik pinngitsoortitsisinnaaneq misissoruk.

Pigisamut assersuut, oqarasuaat angallattagaq quppernerup tulliani ungalusamiittoq misissorsinnaavarsi.

Siunissami Nunarsuatsinni inuit suli amerlanerulis-saagut.

Nunat Avannarlerni nunarsuullu sinnerani atoreer-lugulu igiinnartarneranik periarfissaqartitaajuarneq pillugu qanoq isumaliuteqarpisi?

Inuit milliardit

Nioqqutissat takussutissiipput

Nioqqutissat assigiinngiaanik takussutissiisinnaapput.

Nunap qaani, soorlu Perumi uuliasiorluni qillerisoqaraangat kiattup orpippassuunik annertuupilussuarmik paaasoqartarpoq, nunalu akuutissarpassuarnik mingutsinneqartarluni.

Plastikkilioraanni maskiinat ikummatissaq atortarpaat. Ikummatissap ilaatigut silaannaq CO₂-mik mingutsittarparaa, aammali soorlu svovldioxidimik (SO₂) aamma nitrogenoxidinik (NO_x) mingutsitsisararluni. Saniatigut sanaartornermi uulia atorreqartarpoq, tassaavorlu isumalluut nungullugu atugaasoq aammalu silap pissusaata allangoriartorneranut ilapittuutaasoq.

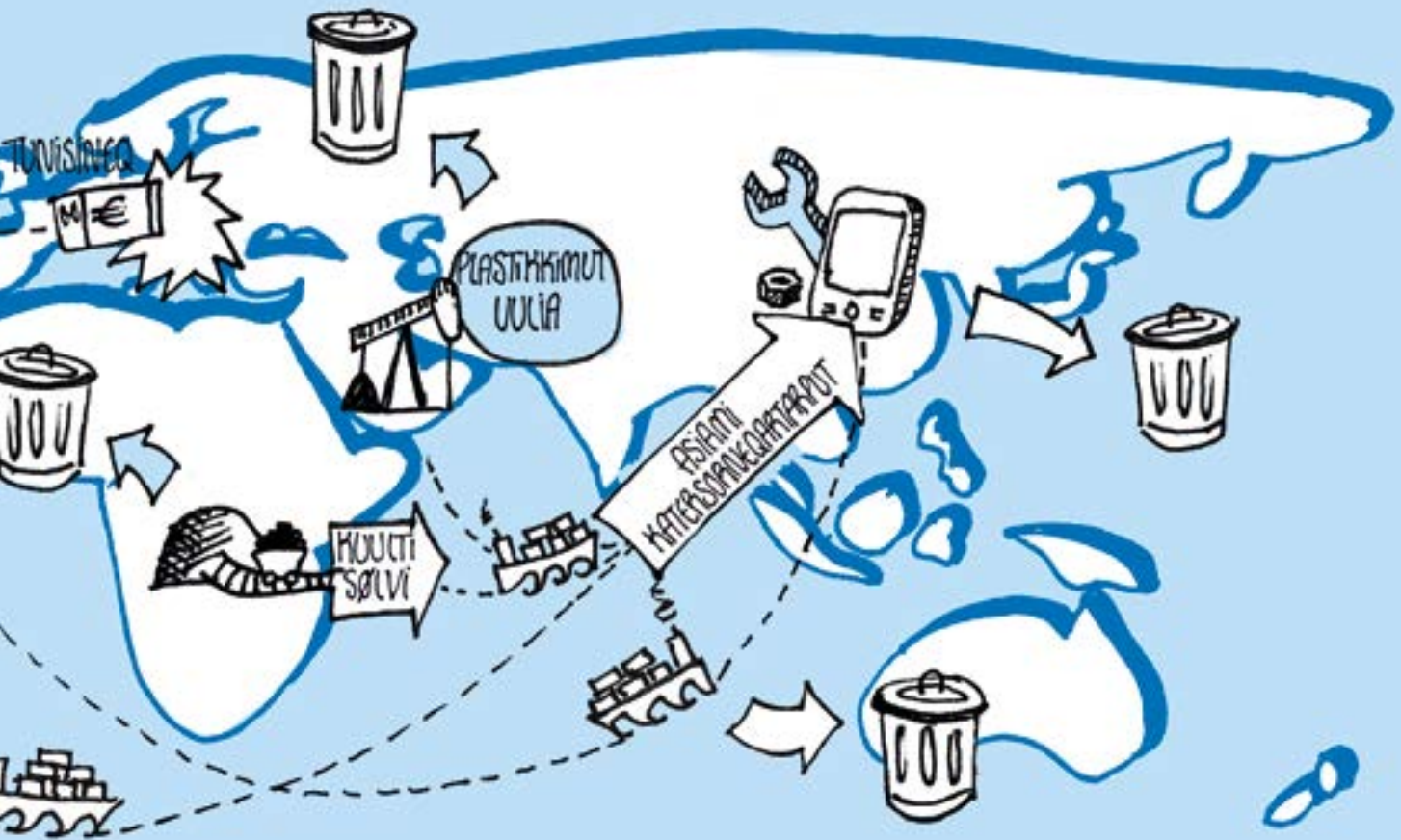
Isumalluutit nioqqutissarlu piariigaq Nunat Avannarlernut angallanneqaraangata ikummatissaq aamma atorreqartarpoq.

Oqarasuaatip angallattakkap sanaartugaanera

Ilisimaviuk

- Oqarasuaammut angallattakkamut isumalluutit 75 kg missaat atorpeqartarput, taassumalu inaarlugu sananeqarnissaa tikitsinnagu ilarujussui eqqaganngortarput.
- Oqarasuaatip angallattakkap sananeqaatigai plastikki 56 %, savimineq 25 %, marriarlu 16 %. 3 %-it kingullit tassaapput akoorutissat assigiinngitsut igalaaminerlu annikitsoq.
- Plastikki uuliamit sananeqartarpoq.
- Marriaq marrarmit pinngorpoq.
- Igalaamineq sioqqanit sanaavoq.
- Savimineq nunarsuarmi sumit tamarmit aatsitassarsiorfinit pissarsiarineqartarpoq.

Ilisimaviuk

Ikummatissanik uumassusilinnit pilerfeqartunik, soorlu benziinamik, dieselimik (solarimik) uuliamillu atuigutta kuldioxididi (CO_2) pinngortarpoq. Kuldioxididi aamma metani tassaapput gassit kissattoorutaasut nalinginnaanerpaat. Taamaattumik nunarsuatsinnik kuldioxididi kissassaaqataavoq. Orpiit CO_2 -mik tigooraallutillu toqqorterisuupput, taamaattumillu kissakkiartormik unitsitseqataapput.

Atisat

Suliassaq 3

Suliassaq 4

Suliassaq 5

Suliassaq 3

T-shirti qanoq sanasarpaat?

Aallarniut

T-shirtimik pisiguit taassuma aqquiterujussuaq aqquasaarsimasarpaa isumalluuterpassuillu atorsimallugit. Immaqa atisanik pisiniarfinni tunisaanera sioqqullugu annoraassiassaq T-shirtimut atugaq Afrikami naatinneqarpoq, Polenimi qissiarineqarlunilu ujalussiarineqarpoq, Ruslandimi qilattagaavoq, Indiami qalipaaterneqarpoq, Kinami mersugaavoq, Oslomilu poortugaalluni. Narsaammi annoraassiassatut aallartinnerminut nunami allami pisiniarfimmi piareernissaminut T-shirt arlaleriarluni nunarsuarmik kaajallaalluni angalaartinneqarsinnaavoq.

Suliassaq

T-shirtit sumi sananeqarpa, qanorlu sananeqarpa?

T-shirtivit angalaffia titartaruk, angalaneranilu sumi assignngitsuni uniffeqartarsimasinnaasoq klassimi ilannut nassuiaruk.

T-shirtivit sunik sananeqaateqarneranut tul-leriiaaralutit allattuigit (aamma allagartaani allassimangitsut atortussat isumaliutigikkrit – tassaasinnaavoq T-shirtivit qalipaataanut atugaasimasutut qalipaateqarnerani - imaluunniit naqitanngorlugu assiliartaa).

T-shirtip piunermini qaqugukkut nukissamik atuffigineqarnerpaasoraajuk? – Annoraassiassap katersugaanerani, T-shirtilluunniit mersorlugulu qalipaasernerani, imaluunniit angerlarsimaffimmi errorneqarlunilu panersiivimmi panersarnerani?

T-shirti atorunnaarniakkat qanoq pisarpiuk?

Allanik periarfissaqarpa?

Atisanik atuisarnikkut eqqakkat amerlassusaanik annikillisaqataasinnaavit?

Isumaliutigisimaviuk

→ Ikinngutinnut tunniukkukkit, imaluunniit atoreerlugu atisanut containerimut tunniukkukkit atisat sivisunerusumik atugaasinnaapput.

→ Aamma ullup affaa atoreerlugit allanik taarserlugit atisat aatsaat ipeqaleraangata errorrarukkit atisatit sivisunerusumik atasinnaapput.

→ Nutaanik atisartaassaguit avatangiisinut ilisarnaatit, soorlu EU Ecolabel (Naasoq), Svanen imaluunniit GOTS atanersut misissorsinnaavatit. Taakku ilaat atappata akuutis- sanik toqunartulinnik atuisarnerup annikillisarneranut peqataasinnaavutit.

Annoraassiassanik atisaliorneq

Ilisimaviuk

Annoraassiassap 1 kg-p sananissanut imeq 29.000 literi tikillugu atortarpoq. Annoraassiassaq 1 kg sananeqaraangat gassit kissatsitsissutit 15 kg aniatinneqartarput.

Atortussialinnik atisaliorneq

Ilisimaviuk

Atisat annoraassiallu naturfiberinik kunstfiberinillu sananeqartarput. Naturfiberit naasunit (annoraassiassaq (bomuld), allunaassiassaq (hamp), napsuitsoq (bambus), soja), orpinnit uumasunillu (sava, qullugiaq siilikiliortoq, alpaca) pinngorput. Kunstfiberit uuliamit pinngorput, tassaalersarlutik polyester, acryl, lycra il.il.

Suliassaq 4

Atisat atasinnaassusaat qanoq sivitsorneqartarpa?

Aallarniut

Immaqa angerlarsimaffinni atisaqarputit atorunnaakkannik, imaluunniit qatsussannik. Igiinnarngit atisat atornikut katersorsinnaavasi, atisallu atasinnaassusaata sivitsortinnissaanut qanoq iliortoqarsinnaaneranut isumassarsiorsinnaallusi. Immaqa ilissi nammineq aningaasanik isumal-luutinilluunniit atugaqarfiginagu allanik atisanik nuannersunik pissarsisinnaavusi.

Qupperneq 19-imi ilusiliat takukkit. Immaqa qanoq iliornissamut isumassarsisinnaassaasi.

Suliassaq

Atisatoqqat qanoq nutarsarsinnaanerat pillugu klassimeeqatitit oqaloqatigikkit.

Atisasi atornikut qanoq pisinnaavisigit?

Atisanik atoqqiinerunermi avatangiisinut sunniutit suuppat?

Atisanik atueqqikkaanni ilissinnut iluaqutit ajoqutillu suusinnaappat?

Atisat atornikut qanoq iliuuseqarfigilluassallugit isumassarsiorit.

Isumassarsiassinni pitsaanerpaat pingasut allasigit.

Kingornatigut klassimeeqatisi taakkuninnga oqaloqatigalugillu sunik isumassarsiaqarneri paasiniarsinnaavarsi.

Ilisimaviuk

- Annoraassiassiornermut toqunartunik tissalukaarutunik naggorissaatinillu fabrikkini sanaanik annertoorsuarnik atuisoqartarpoq.
- Annoraassiassap naatinneranut aamma imeq annertoorsuaq atugaasarpoq.
- Annoraassiassaq tissalukaarneqarsimasoq toqunartoqarmat katersorneqaleraangat sulisartut kiinarpalersorlutillu aaqqasersortariaqartarput.

Ilisimaviuk

T-shirtip atugaaffiani nukissamik atuinerpaaffik tassaavoq tunisaareernerani errorsinermut panersiinermullu nukissaq atorneqartartuq.

Atuineq aamma atoqqiineq

Ilisimaviuk

- Atisamik nutaamik sanaartornermi isumalluutit atukkat taamaallaat 2-3 procentiinik atisat atoqqitat pisariaqartitsipput.
- T-shirtimik 300 graminik oqimaatsigisumik sanaartornermut isumalluutini atukkat tassaapput atortussiassat 3 kilo aamma minnerpaamik imeq 1.400 literi (apeqqutaalluni nunarsuarmi sumi annoraassiassap sanaartugaanera), tamatumalu assigaa uffarfiit immertakkat ulikkaartut qulit imaat.

Isumaliutigisimaviuk

- Atisanik atornikunik pisisaraanni eqqakkat annikillisarneqarlutillu isumalluutit siparneqartarput.
- Eqqaavimmut atisanik igitaqarnermut taarsiullugu atoqqiinnermut, atueqqinnermut, imaluunniit pikuerniarfimmi tunisareqqinnissaanut tunniussisinnaavutit.

Suliassaq 5

Suliniummik nassaarit

Aallarniut

Immaqa angajoqqaatit illilluunniit atisarpassuit naammagiunnaakkatit atorumajunnaakkatilluunniit eqqarsimavasi. Atisat allanut atugaasinnaanerat inunnillu allanik nuannaartitaqarsinnaanerit eqqarsaatigisimaviuk?

Suliassaq

Iginneqaannarnissaa pinnagu allat nuannaarutigilersinnaasaannik atisat atugaasinnaaffianik sivitsuisinnaasumik suliamik imaluunniit suliniummik klassimeeqatitit ilagalugit nassaarniarsariit.

Iginneqarnissaanut taarsiullugu qanoq atisanik atoqqiisinnaavisi?

Immaqa uffa atisanik atortitsinermut taarsigiinermulluunniit periusissamik nassaarsinnaaruttortusi?

Immaqa atisat nutaanut kusanartunullu allangortillugit mersorsinnaavasi?
Imaluunniit pikuerniarfimmud tunillugit?

Sunik suliaqarusunnersi paasigussiuk qanoq iliornissarsi paasiniassavarsi.

- Sumi sanassavisiuk?
- Kikkut peqataassappat?
- Qanoq iliussavisi?
- Ajornangippat atortut ikiuutissalluunniit sorliit atorfissaqartissavisigit?

Suut suliariniarlugit paasigussiuk akornassinni isumassarsiassinnik klassimut saqqummiussinnaasoq toqqassavarsi. Kingornatigut makku paasiniassavasi:

- Piffissaq qanoq sivilutigisoq (aallartinneranit naanissaanut) atussavisiuk?
- Suliassanut sorlernut kina akisussaaffeqarpa?
- Qanoq immissinnut ikiorsinnaavisi?

Suut tamaasa allannissaat imaluunniit titartarnissaat eqqaamasiuk, taamaalillusi suut isumaqatigiissutiginerlugit puigussangilarasi.

Suliniut naammassippat klassimi qanoq ingerlasi-manera oqaluttuarisinnaavarsi. Suut pitsaasumik suullu pitsaannginnerusumik ingerlaneri immissinnut oqaluttuarisinnaavarsi. Aamma tullissaanut allaanerusemik suliarisinnaasassinnik oqaluuserinnissinnaavusi. Immaqa aamma suna ilikkarsimernerlugu oqaluttuarsinnaavusi.

Assersuutit

Atisanik pikuerniarfiliorit

"Allamik isumassarsialsialammik peqarpunga. Atisanik pikuerniarfiliorituugutta atisat igiinnarnagit aningaasarsiorsinnaavugut.

Atuarfimmi sumiluunniit allami tuniniaaviliorsinnaavugut, imaluunniit internettikkut tunisaralugit.

Internettimi atisanik tune-rusutaminnik assilisanik inuit nivinngaasarfii nalunngilakka – taamaalilluni kikkorpassuit takusinnaavaat, maani illoqarfimmiinnaanngitsoq."

Juaat

Atisanik 'atorniartarfik'

"Tysklandimi atuaqatigiit pikkorivissut tusarpakka nutaaliorlutillu namminneq suliniutitaarsimasut. Atuartut ilaasa piomallerlutillu angajoqqaaminnit nutaanik atisartaarsinnaannginnertik assut quianaagaat, imaluunniit atuaqatimik ilaat aamma namminneq pigerusutaminnik nutaalianik atisartaarsimagaangata.

Taava akunnerminni atisanik atorsinnaanertik paasivaat.

Atorniartarnermik suliniummi atuarfimmi allaat ima amerlatigaat soorlu atuakkanut pisartutut atisanik 'atorniartarfittut' ittuliortut. Taamaalillutik atisanik atorniartarfimmit atuinnaarsinnaagamik angajoqqaatik nutaanik atisarseqqullutik pinaaserfigisariaqarunnaarpaat. Torrak ilaa? Atorniarnermut allagartaliornarput, taamaalillutik kikkut sunik qanorlu sivistigisumik atugaqarnerat aqussinnaalerlugu."

Naja

Ulloq atisanik taarsigiiffik

"Tusarpunga klassimi ullormik atisanik taarsigiittarfissualiortut. 6. klassermiut atisat pisariaqartikkunnaakkatik nassarpaat, taamaalillutillu akeqanngivissumik atisanut nutaanut taarsigiissinnaalerput.

Assersuutigalugu nukappiaqqap allap mikigilersimasaanik arsarnermi tujuulummik kamippannillu atortakkanik nutaanik taarsigiippoq, nammineq qatsutani sialusiutit qorsuit paarlaassutigalugit. Tassa torrapajuk."

Juuna

Nutaanik ilusilersuineq

"Qatsullugit atisatoqqagut qanoq atoqqissinnaaneritut isumaqarpunga isumassarsiatsialammik peqarlunga.

Tamatta atorunnaakkatsinnik atisanik nassarluta nutaaliaralugit mersortuugutsigit qanormi issava?

Immaqa assassornermik ilinniarnitsinni mersorfiit atorlugit suliarisinnaavagut, taavalu nammineq atisassatsinnik ilusilersuisinnaalluta; immaqa nuannissaaq?"

Maria

Ikinngutinut ajunngitsuliornermulluunniit atisat tunniutikkik

"Aamma eqqaavimmut igiinnarnagit atisat atorusukkunnaakkagut ikinngutinut imaluunniit ilaqtutanut tunniutiinnarsinnaavagut.

Taamaalillutik allat nuannaarutigilersinnaavaat, atisallu atorsinnaassusaat sivitsussalluni.

Allat piumangippatigit aamma atisat ajunngitsuliornermut tunniunneqarsinnaapput, anaama oqaluttuarneratuut. Ataasiarluta angerlarsimaffitsinnit atisat puussianut poortorsinnarlugit containerinut aappalaartumik sanningasortalimmut ikivagut.

Containerimut ilereernerisigut atisat susarneri ilisimavisiuk?"

Stiffi

Nerisassat

Suliassaq 6

Suliassaq 7

Suliassaq 6

Qaqugukkut nerisassat eqqartarpat?

Aallarniut

Immaqa nerisinnaasatit sinnerlugit puuguttamut ilisaqartarneq misilissimavat. Immaqa aamma nillartaartitsivimmi immuup pisoqalivallaarnera paasisimassavat. Nerisassalli eqqaannartakkat pisiarisarnerat qanoq akeqartarnersoq eqqarsaatigisimaviuk?

Suliassaq

Ilaquttanni nerisat eqqakkat oqimaalutarlugit misilikkit, qupperneq 31-mi immersugassaq immersoruk, qupperneq 30-milu paasisutissanik piviusunik takussutissiat atorlugit ilaquttavit nerisassanik eqqagaannit akit aamma CO₂-mik aniatitsinerit naatsorsukkit.

Sapaatip akunnerata ataatsip qaangiunnerani ilissinni nerisassanit oorit qassit eqqarsimanerlugit naatsorsukkit. Sapaatip akunneranut ataatsimut naatsorsuusioreerussi immissinnut naatsorsuutasi sanilliusinnaavasi. Ajornangippat ukiumi ilivitsumi qanoq annertutiginera naatsorsoruk.

Nerisassat iginnagit nerisimasuugussigit sapaatip akunnerata ingerlanerani CO₂-mik aniatitsineq qanoq annertutigisumik appartissinnaanerlugu naatsorsoruk. Qupperneq 29-mi kuldioxidimut kissarneriut atoruk. Ajornangippat ukiup ataatsip ingerlanerani qanoq annertutigissanera naatsorsoruk.

Sorliup eqqarneqarnerpaanera paasiniallugu naatsorsukkasi immissinnut sanilliusigit. Ilissinni nerisassat eqqarnerat qanoq pinngortarpa? Nerisassanik eqqaaneq qanoq pinaveersaarsinnaava? Nerisassat igikkaangatsigit suut allat igeqataasarpat?

Siunissamut qanoq pisoqassasoraasiuk?
Nunarsuarmi najugaqarfitsinni nerisassat eqqakkat amerlissappat imaluunniit ikilissappat?

Ilisimaviuk

- Naatsiianut, kuuloruujunut, majsanut issingigassanullu naleqqiullugit nersussuup neqaanik tunisassiorneq silap pissusaanik 25-50-eriaammik artukkiinerusarpoq.
- Nunarsuarmi nerisassat tamarmik pingajorararterutaat nerineqanngisaannarlutik asiutiinnarnerqartarput.
- Ilaqutariit inersimasut marluk meeqqallu marluk ukiumut agguaqatigiissillugu nerisassanik 10.000 koruunit missaannik nalilinnik eqqaasarput. Tassaavoq ukiumut nerisassanut tamakkiisumik aningaasar-tuutitta 20 %-ia.

Nerisassanut eqqakkanut assersuutit

- Nerisinnaasat sinnerlugit puuguttamut ilisineq.
- Nillartaartitsivimmi/qerititsivimmi toqqornagit nerisat sinnikuinik eqqaaneq.
- Piffissaq eqqorlugu nerisinnaangisanik amerlavallaanik pisiortorneq.
- Ullut arlallit sioqqullugit nerineqarsinnaagaluit eqqaannarnerat.
- Nutaanik pisiaqannginnermi nillartaartitsivimmiittut nungoqqaarnissaasa puigornerat.
- Iffiap isukuinik eqqaaginnarnek.
- Salaatip isuaniittut ajoquteqanngikkaluartut eqqaannarneri.
- Naak ajoquteqanngikkaluartut immuup imaluunniit juicep sinnikuinik eqqaaneq.
- lipilit 'eqisaluttut' eqqarneri.
- Agurkip isukuanik eqqaaneq.
- Naatsiiat nutaat qalipaajarneri.
- Ataatsikkut nerisassanik ammakkanik amerlavallaanik peqarneq.
- Ullut arlerlugit nerisassaqaarnissap pilersaarusiunngitsoornera.
- Assersuutigalugit taqussanut nerisat sinnerisa atunngitsoornerat.
- Amerlavallaanik ataatsikkut pisiaqartarneq.
- Nutaanik ilisaqartinnani qerititsivimmiittuutinik nunguutsilluni nerisaqanngitsoortarneq.
- Nungussinnaangisanik annertuallaanik nerisassiortarneq.
- Naleqquttunngorlugit angissusilinnik qerititaqartarnissap puigornera.
- Naatitarpasuit "isuat" qorsuk suppanut, pestomut imaluunniit salaatimut atorineqarsinnaagaluartoq atorineqanngitsooraangat.

Stop spild af mad, 2018
www.stopspildafmad.dk/madspild

Ilisimaviuk

- Nerisassiassat sanaartornerini imeq annertoorsuaq atorineqartarpoq.
- Nersussuup neqaanut 1 kg-mut imeq 15.000 literi atugaasarpoq.
- Kaffisorfimmut ataatsimut kaffip tunisassiarineranut imeq 140 literip missaa atorineqartarpoq.

Isumaliutigisimaviuk

Nerisassaq isigalugu, naallugu kingornatigullu usserlugu nerineqarsinnaanera pillugu nammineq aalajangiisoqartarpoq.

Suliassaq 7

Pisiniarfissuarmit nerisassat qanoq annertutigisut eqqarneqartarpat?

Aallarniut

Pisiniarfissuup tunisinnaangimmatigit ullut tamaasa nerisassat qanoq annertutigisut eqqaanarneqartarnerat eqqarsaatigisimaviuk? Immaqa pisiniarfissuarmi naatitat kusanarnerpaat toqqarniarsimavatit, imaluunniit neqi unnuk taanna ator-tussaagaluartoq sivirusnerpaamik atasinnaasoq angajoqqaavit tigugaat takusimallugu.

Klassimeeqatitit ilagalugit pisiniarfissuarmit nerisassat eqqakkat qanoq annertutigineri aammalu sooq eqqarneqartarnerisut misissussavarsi. Paarmaq milaqrpa, "ulloq tunitsivik kingulleq" qaangiussimava, imaluunniit nerisassap tunineqannginneranut allamik tunngavissaqrpa?

Suliassaq

Pisiniarfissuarmut takusaagitsi, nerisassallu eqqakkat pillugit oqaloqatigisigit.

Pisiniarfissuarmut TAKUSAALERSINNANI

Suleqatigiinni pisiniarfissuarmi nerisassani sorliit eqqarneqarnerpaatut, aammalu paarlattuanik sorliit eqqagaanginnerpaatut isumaqarfiginerlugit allattuigitsi.

Pisiniartutut pisiniarfissuarmut takkukkaanni suut pisarissallugit piukkunnarunnaarsimanersut qanoq paasisarpaat? Tamanna ajunngila imaluunniit ajorpa?

Pisiniarfissuarmukarnissassinut apeqqutinik akissuteqarfigitissallugit piukkunnartunik piareersaagitsi.

Tassaasinnaapput:

Ulloq atorunnaarfissamut qanittunik nioqqutissanik pisiniarfissuuaq qanoq ililluni tunisillaqqinneruler-sinnaava, taamaalillutik eqqaaginnarnissaq pinaveerlugu?

Ajornangippat tamanna pillugu pisisartumik suleqateqarsinnaappat? (Immaqa nerisassanik eqqaanermut tunnganngitsunik apeqqutissaqarsinnaassaasi, taakku aamma allassigit).

Aamma takusaanissi nalaani misissorusutassinnik piareersaagitsi.

Akornassinni kiap suliarissavaa? Paasisasilu qanoq allassavisigit?

Pisiniarfissuarmik takusaanerup NALAANI

Suut isumaqatigiissutiginerlugit kinalu sumik suliaqassanersoq akunnissinni eqqaamatikkisiuk.

Aamma pitsaasunik eqqaamasassaqaassappat piareersarsimangisasi nutaat allattorsigit.

Aamma ilaquuttassinut oqaluttuarissallugit piukkunnartoqarnerisut eqqarsaatigisiuk.

Pisiniarfissuarmi taama nerisassanik amerlatigisunik eqqaanerup pinaveersaarsinnaaneranut isumassarsiaqarpisi?

Pisiniarfissuarmik takusaanerup KINGORNA

Apeqqutissinnut akissutit iluarsaassigit. Suut ilisimalluarnerulerpisigit?

Pisiniarfissuarmit nerisassanik eqqaasoqassappat ajornartorsiutip qanoq annertutigineranik isumaqarneris klassimi oqaluserisiuk.

Pisiniarfinni allani nerisassanik nioqquteqartuni qanoq innersoq qanoq eqqarsaatigaasiuk?

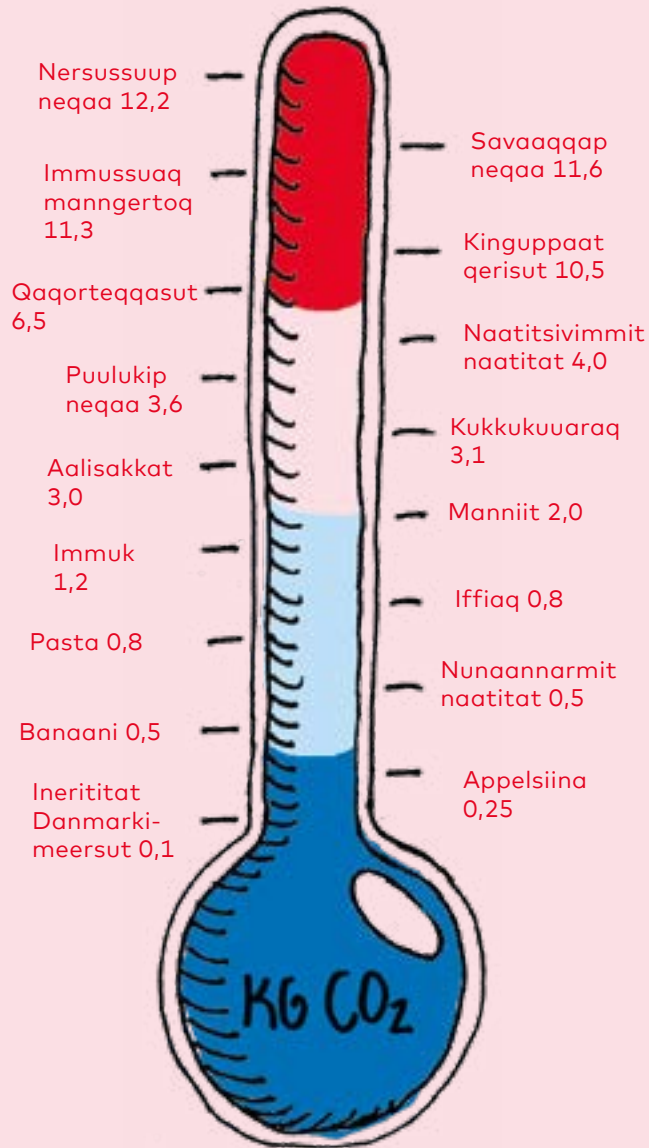
Pisiniarfinnut sanilliullugu angerlarsimaffinnit qanoq annertutigisoq eqqarneqartarnerisut qanoq isumaqarfigaasiuk?

Nerisassat taama amerlatigisut eqqarnissaat pinaveersinniarlugu qanoq ilissi iliorsinnaanissinnut isumassarsiaqarpisi?

Pisinarfissuup eqqaavianut nerisat sorliit eqqar-neqartarnersut paasigussiuk pisinarfissuup eqqaavinnut nerisassanik taamarsuaq eqqaasassannginneranut qanoq iliuseqarsinnaaneq oqaluuserisinnaavarsi. Nerisassat inunnit neri-neqarsinnaanngippata immaqa uumasut ilaasa nerisarisinnaavaat? Inuit nerisassanik "atasinnaaf-fittut ulluanut" qaninnerpaanik qanoq pisiaqartin-niarneqarsinnaappat?

Pisinarfissuarmut nerisassanik eqqaasarnerup qanoq annikillarsinnaaneranut iluarsisutissatut isumassarsarsi allanut erseqqissumik paasitikkumallugu assiliarsuarmik assilissamilluunniit allanik assilissanik katitigaasumik kusanartumik sanasin-naavusi.

Isumaliutigisimaviuk
Nerisassat tamarmik avatangiisinik sunniisarput. Nerisassat ilaasa avatangiisit annikinnermik, ilaasa annertunermik sunniivigisarpaat. Sorliit annerpaamik eqqakkanik pinngortitsisarsoraagit? Naatitat, inerititat, neqi imaluunniit aalisakkat?

CO₂-mut kissarnersiutip takutippaa nerisassanik assigiinngitsunik sanaartornissamut CO₂ ækvivalentit kg qassit pisariaqartinneqarnersut.

Nersussuup neqaa qullersaavoq, taanna annertunerpaaamik CO₂-mik pisariaqartitsimmat, taavalu naatitat Danmarkimeersut allerpaapput annikinnerpaamik pisariaqartitsimmata.

Najoqqutaq:
www.klimavenligmad.net/CO2-termometeret

Isumaliutigisimaviuk

Pisiniarfissuarni nerisassanik eqqaasarnermut patsisaasut ilaat tassaavoq pisiniartariaaserput. Inerititat kusanarnerpaat tigusarpagut, aamma pisariaqartingikkaluarlugu sivisunerpaamik atasinnaassusillit toqqartarlugit.

Nerisassat

Kilomut akia miss.

Nersussuup neqaa (aserortigaq)	115 kr.
Lammekotelettit	245 kr.
Immussuaq	100 kr.
Kinguppaat qerisut	200 kr.
Qaqorteqqasut	15 kr.

Naatitsivimmit naatitat

Tomaati	60 kr.
Agurki	40 kr.
Peberfrugti	40 kr.

Puulukip neqaa - koteletti	90 kr.
Kukkukuuqaqap qatia	125 kr.
Kapisilimineq	220 kr.
Manniit	25 kr.
Immuk	7 kr.
Iffiaq	20 kr.
Pasta	35 kr.

Ilisimaviuk

Pisiniarfissuit ataasituaq ajorpat tomaatit karsit ilivitsoq eqqarsinnaavaat, imaluunniit puua kusanarunnaarluni ajoqusersimappat.

Elektronikki

Suliassaq 8

Suliassaq 9

Suliassaq 8

Elektronikkip atortussiat sorliit imarinerai, atoreeraangallu qanoq pisarneri misissukkit

Aallarniut

Elektronikkimik tunisassioraanni akuutissat assigiinngitsorpassuit – qaqtiguunngitsoq assigiinngitsut 100-t sinnerlugit – ilaatinneqartarput. Elektronikkiliorneq pisariusupilussuuvoq, tassani atortussat amerlasuupilussuit nukissarlu annertoog atorneqartarput.

Oqarasuaatip angallattakkap suliarineranut atortussiat 75 kilo missaat atorneqartarput. Atortussiat amerlanerpaartai oqarasuaatip sananeqarnerani taamaallaat atorneqartarput, taamaattumillu taakku inaarlugu sanaami ilaaneq ajorput. Taamaakkaluarpammi oqimaattupilus-suussagaluarpoq! Atortussanut atugassatsinnut atortussiassat allangortinneqaraangata nukissaq annertuupilussuaq atorneqartarpoq. Nukissaq maskiinanut, aatsitaqarnermut assartuinerumullu atorneqartarpoq.

Suliassaq

Elektronikkip nalinginnarmik atortussiat sorliit imarisarnerai misissorsigit, pappialamullu allattorlugit. Klassimi oqarasuaatit angallattakkat pigisasi aallarniutigisinnaavasi. Immaqa oqarasuaatip angallattakkap affaata sinnera plastikkimik sananeqaateqartoq piaartumik takusinnaavarsi. Oqarasuaammi angallattakkami atortussiat sorliit allat atorneqarsimanasoraasigit? Ilusiliaq misissorlugu ikiuutaasinnaavoq, takullugu elektronikkimi nalinginnarmik atortussiat sorliit atorneqartartut. Immaqa ilaat ilisaraasi. Elektronikkimik eqqakkat qanoq isumagineqas-sappat? Atortussiat sorliit atoqqinneqarsinnaanersut imaluunniit atugareqqinneqarsinnaanersut paasiniarsiuk? Klassimeeqatitillu atortussiat assigiinngitsut sanaartornerini atortussiassat sorliit atorneqartarneri oqaluuserisigit.

Ilisimaviuk

Oqarasuaatinni angallattakkami savimerngit ilaat akuusut **tassaapput: Savimineq, kangussak, alumiiniu, aqerloq mangertoq, zinki, aqerloq, nikkeli, kuulti, sølvi aamma platini. Batteriiniipput savimerngit, batteriip iluani imerpalasumiittut. Tassaapput savimerngit batteriimik sarfaliortitsilersartut. Saviminertat isaterneqarsinnaapput atugareqqinneqarlutillu. Siusinnerusukkut batteriit eqqaannarnissaat ajornangilaq. Maannakkulli batteriit tamarmik isaterneqartartussaapput, taamaalillutik saviminertat atugareqqinneqarsinnaammata.**

Suliassaq 9

Elektronikkimik atugaqaraanni eqqagassat pinngornerisa qanoq pinaveersaartissinnaaneri?

Aallarniut

Elektronikki atornermini sarfartortarpoq. Aammali qaminngallutilluunniit sarfamik atuisinnaapput. Elektronikkil ilaat ikkuffimmut attavilertarpat, allat batteriinit sarfalersugaasarpur.

Batteriit sorpassuarlut atortarpat. Soorlu oqarasuaatitut, qaammartartunut, assiliivinnut, pinngussanut aamma lommeregneritut. Batteriit orseqqinneqarsinnaasut atortinnagit batteriit sarfamik pilersuisinnaajunnaaraangata tassaalersarput eqqagassat.

Aamma battereeqarpoq toqqortanik, soorlu passimmiuni, postkortini nipilersuutitalinni, alersini nipitalinni, skuuni imaluunniit qalersani qullilinni, inuusani, bamsini, pinngussanilu allani qulleqartuni imaluunniit nipiliortartuni.

Suliassaq

Angerlarsimaffinni elektronikkil misissukkit.

Angerlarsimaffissinni elektronikkil sunik peqarnerisut allattoruk.

- Angerlarsimaffinni pisarnittut annertutigisumik sarfamik atuisinnaanngikkaluaruit pigisat sorliit pinngitsoornerisinnaassagaluarpigut?
- Angerlarsimaffimmi nalinginnarmi elektronikki qanoq annertutigisooq pigineqartarpa?
- Siunissami angerlarsimaffimmi sarfamik atuisut amerlassusaat qanoq pissanerat qanoq isumaliutigaasiuk?
- Batteriit orsersoqqittartut isumassarsiatialaappat?

Elektronikkiliornermi, nunarsuarmut siammarternerani, atornerani, kiisalu atorsinnaajunnaaraangat atorunnaarnerani eqqakkat pinngortarput.

- Angerlarsimaffissinni qanoq akulikitsigisumik elektronikkimik nutaamik pissarsisarpisi?

→ Klassillu sinneranut naleqqiullugu tamanna qanoq ippa?

→ Sapinngisamik elektronikkimit eqqakkat annikinnerpaat pissarsiarinissaat pillugu klassimi qanoq isumaqarpisi?

→ Elektronikki killissaa tikillugu atoreeraanni, eqqagassanngoraangallu qanoq iliuuseqar-toqassava?

→ Elektronikkil atorsinnaassusaa qanoq sivitsorneqarsinnaava?

Ilisimaviuk

Ullumikkut eqqakkanik isumaginnit-tariaatsitsinni isumalluutissarpasuit annaaneqartarput.

Oqarasuaatini angallattakkani sisamaannarni assammiumut ataatsimut sølvi naammappoq.

Ilisimaviuk

Piffissami sivilisunerusumi elektronikkimik atuissaguit annertuumik sipaartoqarsinnaavoq.

Oqarasuaatip angallattakkap 120 grammip sananerani illit kaasarfinnut ilinnginnerani eqqakkanik 75 kg missaannik pinngortitsineq pisimasarpoq. Oqarasuaammik angallattakkamik nutaamik pisiaqarniarnak aalajangernerit tamaasa eqqakkat taakku pinaveersissinnaavatit.

Elektronikkimi isumalluutit pillugit piviusut

Isumalluutit/ akuutissat:	Plastikki	Marriat	Igalaamernit	Saffiugassat oqimaatsut
Ator- tussiassat/ nukissaq:	Plastikki uuliamit sanaavoq. Plastikkimik 1 kg-mik sananissamut uulia 2 kg miss. atorpeqassaaq.	Marriat marrarmit pingortitaapput, tassaallutillu marrarmik kissaanikkut tunisassiat.	Igalaamernit sioqqanik sanaapput.	Saffiugassat oqimaatsut nunarsuarmi aatsitassarsiorfinneersuupput.
Piginnaasat:	Plastikkiniq assigiinngitsorpassuarnik peqarpoq. Tamarmik assigiinngitsunut atorpeqartarput. Plastikki ator-tussianik assigiinngitsunik tusintilikkaanik peqarfiusutut ilaqutariissuunera oqaatigineqarsinnaavoq. Tamarmik immikkut piginnaasallit.	Marraq ussittuunngilaq. Qaqutiguunngitsukkut qaava ussissunngortillugu marriamik sikassaammik qallerneqartarpoq.	Igalaamernit sorpassuarnut atorpeqarsinnaapput, ussissuuppummi akimullu ersillutik. Aammali aserujapput.	Saviminermut naleqqiullugu 'oqimaanneruppat' savimineq saffiugassatut oqimaatsutut taaneqartarpoq, imaluunniit eqqornerusumik saviminermut naleqqiullugu anner-tunermik imaqqortussuseqarpat. Saffiugassat oqimaatsut ilaati-gut tassaapput kadmium, aqerloq, kromi, kangussak aamma kviksølvi.
Avatangiisit- atoqqiineq:	Plastikki akuugaasimangippat atoqqinneqarsinnaavoq. Tassalu nerisanik qaarsaatinillu imaluunniit toqunartup sinnikuinik akoqangippat. Plastikkimik atueqqissinnaasagaanni plastikkit assigiinngiaat immikkoortitissapput.	Marriat aatsinneqarsinnaanatillu atugareqqissinnaanngillat. Paarlattuanilli assersuutigalugu illuliornermik sanaartornermillu suliniutini marrianiq sequtsikkanik atueqqittoqarsinnaavoq.	Igalaamernit toqqaannartumik imaluunniit aatseqqillugit atoqqinneqarsinnaapput.	Saffiugassat oqimaatsut pingortitamut inunnullu ulorianartuupput. Timimi saffiugassat oqimaatsut amerlavallaarpata taakku toqunartuusarput.

Savimerngit erlinnartut	Kanngussak	Alumiiniu	Savimineq	Ikummarna-veersaatit
Savimerngit erlinnartut nunarsuar-mi aatsitassarsiorfinneersuupput.	Kanngussak aatsitassarsiorfinni piiagaasarpoq.	Alumiiniu saanngutimit aalajangersimasu-meerpoq. Saanngutimit akunit allanit alumiiniu immikkoortikkaanni sarfaq annertuupilusuaq atortarpoq, eqqagassallu annertuupilussuit pinngortarput.	Savimerngup annersaa nunap iluani aatsitassarsiorfinneerpoq.	Atortussiassat assigiingitsut 40 missaat arlaata ikuallannissaanik pinaveersaarutitut atugaasarput. Taakku taaneqartarput ikummarnaveersaatit bromertallit.
Sølvi, kuulti aamma platini tassaapput savimerngit erlinnartut. Taakku sarfamik aqqusaartisillaqqipput. Taamaattumik elektronikkimi atorsinnaapput. Elektronikkimi kuulti annertuumik atugaavoq. Saviminernut akinnernut allanut saattunngortillugu qalliissutaasarpoq.	Kanngussak tassaavoq savimineq aappalualaartoq. Kanngussak kisarnermik sarfamillu aqqusaartisillaqqippoq, ledninginullu atorneqakulavoq.	Alumiiniu tassaavoq savimineq sølvitut qalipaatilik. Atorneqarnerpaamut saviminermut naleqqiulluni alumiiniu tullersortaavoq. Alumiiniu manngertornerneq ajorpoq.	Savimineq akuusunit allanit immikkoortinnissaa pisariunngilaq savimineq magneteqarmat.	Elektronikkimi plastikki ikuallalissanngimmat ikummarnaveersaatinik bromertalinnik akusaasarpoq. Aamma ikuallattoqalissappat sofa annoraaminermik sanaaq ikuallanaveersaaserlugu ikummarnaveersaatinik bromertalinnik akuneqarsinnaavoq.
Elektronikki isateneqarsinnaavoq, savimerngillu, ilaatigut kuulti, sølvi platinilu atorneqaqqissinnaapput. Taamaallitutik savimerngit, imeq nukissarlu sipaarutaapput. Tassuuna aamma aatsitassarsiorfiit nutaat amerlasuut pisariaaruttarput, taakkulu nunatamik imaalliallaannaq aseruisinnaasarput.	Kanngussak aatseqqinneqarlunilu atoqqissinnaavoq. Atugarisat 1/3 missaat tassaapput kanngussammik atueqqiinerit. Kanngussammik atoqqiinermit pinngortitami kanngussammik nutaamik pissarsiornermut naleqqiullugu nukissaq 60-90 % sipaarneqartarpoq.	Alumiiniu kilo ataaseq sanaarto-raanni eqqakkat 85 kilo pinngortarput. Alumiiniummik atueqqikkaanni eqqakkat taamaallaat 3,5 kilo pinngortarput. Taamaalluni sipaarutissat annertoqaat.	Savimineq eqqortumik immikkoortikkaanni atoqqinneqarsinnaavoq. Savimerngup sisaallu atoqqinneratigut savimineq pinngortitami pissarsiarineqasagaluarpat nukissap atugaassap affaa sinnerlugu sipaarneqassaaq.	Ikummarnaveersaatit bromertallit ilaat pinngortitami ataatsimut katersuussinnaapput, inunnut avatangii-sinullu ulorianartunngorsinnaallutik.

Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisooqatigiit
Nordens Hus
Ved Stranden 18
1061 København K
www.norden.org

Eqqakkat sissuertiartuaarlugit – Atuartut atuagaat

Suut eqqaavimmut igittarnerlugit eqqarsaatigisarpiuk?

Ukiup ataatsip ingerlanerani eqqakkat qanoq amerlatigilissasut isumaqarpit? Ullut tamaasa eqqakkanik 2 kg-t missaanniittunik eqqaavimmut igitsisarluta, aammalu ukiumut ullut 365-iunerat naatsorsorutsigu, inuup ataatsip ukiumut eqqakkat 730 kg-t missaanni igittarsimassavai. Amerlagutta, soorlu atuaqatigiit ilivitsuuppata, eqqakkat katikkaanni amerlasoorujussuussapput. Taakku ilaat atoqqinneqarsinnaappat, imaluunniit allamut atugassanngorlugit allanngor-tinneqarsinnaappat?

Quppersakkami uani, qanoq iliorluta atisanik, nerisassanik atortullu elektroniskiusunik ikinnerpaanik eqqaasarnissarput isumagisinnaanerlutigu sammisassarpasuit pissanganartut nassaarisinnaavatit.